

דרך מצותיך

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

”אחרי ה” (ו)

ראש השנה

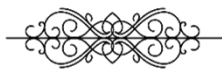
תשפ”ז

לומדים יקרים,

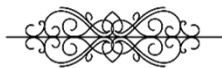
השבוע מפורסם השיעור השישי מביאור הרב למאמר "אחרי ה'",
מספר 'דרך מצוותיך' לאדמו"ר הצמח צדק.

המערכת מאחלת שנה טובה ומבורכת לכל בית ישראל!

תוכן העניינים

- מקור התורה ושמירת המצוות על ידה 3
- "ואותו תעבודו" - עבודת עבד 6
- "ובו תדבקון" - הדבקות בקב"ה 8

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

כי מקור התורה ושרשה היא הגבה למעלה, מקורא ושרשא דכולא, מבחינת י"ג מדות הרחמים הנמשכים בחדש אלול (כמבואר במקום אחר בפירוש "הרועה בשושנים", "אל תקרי שושנים אלא ששונים", ונודע דשושנה אית בה תליסר עלין, שהם בחינת י"ג מדות הרחמים). כי אז הוא זמן ועת רצון למעלה, ובכל שנה ממשיכים י"ג מדות הרחמים על ידי התורה. כי מקור תרי"ג מצוות דאורייתא ושבע דרבנן, בגימטרייה תר"ך הם תר"ך עמודי אור, מקורות הרחמים והסליחות, ושם נושא עוון ופשע'. ולכן "אין עבירה מכבה תורה", לפי שנמשך בחינת נושא עוון כו' (וכמו שנתבאר במקום אחר על פסוק "ואתחנן" – חנינם בלא מצוות, שהיא בחינת אתערותא דלעילא שבלא אתערותא דלתתא, שמשם שורש התורה, יעוין שם באריכות).

ניתן לראות את הקשר בין התורה לבין מידות הרחמים). כי אז, חודש אלול, הוא זמן ועת רצון למעלה ולכן הוא ממשיך את ההארה של י"ג מידות, ואולם בכל שנה ממשיכים י"ג מדות הרחמים על ידי התורה. כלומר המשכת מידות הרחמים שמתרחשת באלול מבחינת הזמן, מתרחשת גם במהלך כל השנה על ידי התורה, מכיוון שכאמור דרגתה של התורה היא למעלה מכל המצוות. כי מקור תרי"ג מצוות דאורייתא ושבע דרבנן, בגימטרייה הם תר"ך, הם תר"ך עמודי אור, וכעמודים הם קושרים את הרצפה עם התקרה, את המטה עם המעלה, והם מקורות הרחמים והסליחות. ושם זוהי מדרגה של 'נושא עוון ופשע'. ולכן "אין עבירה מכבה תורה", לפי שנמשך בחינת נושא עוון כו'.

(וכמו שנתבאר במקום אחר על פסוק "ואתחנן אל ה'" (דברים ג, כג), ש'ואתחנן' זו בקשה למתנת חנינם (רש"י על אתר), כלומר בלא מצוות, שהיא בחינת אתערותא דלעילא שבלא אתערותא דלתתא, שמשם שורש התורה, יעוין שם באריכות. המדרגה של המצוות בנויה

בסוף השיעור הקודם דובר על מימרת חז"ל, "עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה" (סוטה כא, א). הוסבר שאמנם עבירות ומצוות אינן מבטלות ומוחקות זו את זו, אך העבירה מבטלת את האור שהמצווה מאירה בנפש. אלא שלעומת המצווה, העבירה איננה מכבה את האור שהתורה יוצרת, מפני ש"נר מצווה ותורה אור" (משלי ו, כג), כלומר התורה היא האור של נר המצווה.

מקור התורה ושמירת המצוות על ידה

כי מקור התורה ושרשה היא הגבה למעלה, מקורא ושרשא דכולא, התורה היא למעלה ממקור כל המצוות, מבחינת י"ג מדות הרחמים הנמשכים בחדש אלול, וי"ג מידות הרחמים קשורות גם לי"ג מידות שהתורה נדרשת בהם. (כמבואר במקום אחר בפירוש "הרועה בשושנים" (שיר השירים ו, ג), "אל תקרי שושנים אלא ששונים" (שבת לב, ב), כלומר שלומדים תורה. ונודע דשושנה אית בה תליסר עלין, בשושנה יש שלושה עשר עלים, שהם בחינת י"ג מדות הרחמים, וגם כאן

וזוהו "ובקולו תשמעו". כי כל קול הוא בחינת המשכה מלמעלה למטה. כך התורה היא נמשכה מלמעלה ממקום גבוה מאוד על ידי תנאים ואמוראים, מארי מתניתין וגמרא, והלכה זו שנאמרה מפי בית שמאי ובית הלל היא דבר ה' עצמו, וכמו שכתוב "ודברי אשר שמתו בפיך" – 'ודברי' ממש. וזוהו "ובקולו תשמעו", כי "כל הקורא ושונה הקב"ה יושב ושונה כנגדו", רק אתם תשמעו. כעניין "שמע", "השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיך". פירוש, ש'אתה' היא בחינת תורה שבעל פה, שהיא דבר ה' המדברת בפיך (וזוה שכתוב: "אזכיר את שמי", שהוא יתברך עצמו המדבר בפיו, להיות התורה בחינת אתערותא דלעילא, שבלי אתערותא דלעילא אם כן אני עצמי המזכיר את שמי בפיך כו').

(נתבאר עניין "ואת מצותיו תשמרו", "מצווח על לבבך", שנעשה רצונו כרצונו, וזוהו ה"נר מצווה". אך עבירה מכבה הנר, וצריך שמירה על ידי התורה. "ובקולו תשמעו", שהתורה אור ואין עבירה מכבה תורה, כי היא מבחינת נושא עוון.

ומסכם הצמח צדק את עניינה של התורה: וזוהו "ובקולו תשמעו". לאחר שהוסבר שהמצוות דורשות שמירה כדי שהן לא ייכבו על ידי העבירות, מוסבר כעת כיצד התורה עושה זאת. כי כל קול הוא בחינת המשכה מלמעלה למטה. העניין של "ובקולו תשמעו" הוא להקשיב, לקבל ולהמשיך את התורה, ולכן כך התורה, גם שבכתב וגם שבעל פה, היא נמשכה מלמעלה ממקום גבוה מאוד על ידי תנאים ואמוראים, שהם מארי מתניתין וגמרא, כלומר הם אינם רק עוסקים בדבר אלא יש בהם כוח להמשיך את הארת התורה. והלכה זו שנאמרה מפי בית שמאי ובית הלל היא דבר ה' עצמו, וכמו שכתוב "ודברי אשר שמתו בפיך" (ישעיהו נט, כא) – 'ודברי' ממש. כאן מדובר על כך שהדיבור האלוקי נמצא בפיו של החכם, אך למעשה הוא נמצא גם בפיו של כל לומד, ולכן מה שאדם עושה כשהוא לומד זה בעצם להיות כלי כמעט טכני להשמעת הדיבור האלוקי.

בעיקרה על אתערותא דלתתא שיוצרת אתערותא דלעילא, מכיוון שכל המצוות בעיקרן הן מעשים שאדם עושה שעל ידיהם הוא מגביה ומעלה את העולם. זה לא שיש הארה מלמעלה שבעקבותיה האדם עושה מצווה, אלא האדם פועל מעולה מסוימת ובעקבותיה נמשך אור מלמעלה. לעומת זאת, מהותה של התורה היא בכך שהיא מתנתו של הקב"ה שניתנת מלמעלה למטה. התורה איננה דורשת התעוררות מוקדמת מלמטה והיא איננה תלויה במקבל, ולכן היא נחשבת למתנת חנם. ממילא, כשאדם לומד תורה הוא למעשה קולט מתנת חנם שניתנת לו מלמעלה. בכמה מקומות מדובר על כך שניתנה יכולה להיות בבחינת חסד, ואז היא יוצרת קשר הדדי של אהבה ושל נתינה ולקיחה, אולם היא יכולה להיות גם בבחינת רחמים, ואז היא איננה תלויה בדרגתו של המקבל. מכיוון שפי שעניינה של התורה הוא רחמים, הרי שהיא גם אתערותא דלעילא בלבד, היא בבחינת מתנת חנם).

הקליטה מקצה לקצה, שזהו עניינה של המלכות.

(וזו שכתוב: "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך" (שמות כ, כ). זהו פסוק קשה, שהרבה מהמפרשים העדיפו לשנות ולפרש אותו כ"אשר תזכיר את שמי", ולא 'אזכיר', וכך הוא באמת יותר מובן בהקשרו. אולם כאן הצמח צדק מסביר אותו באופן אחר, שכשאדם עוסק בתורה הוא כביכול גורם לקב"ה לדבר: שהוא יתברך עצמו המדבר בפיו, להיות התורה בחינת אתערותא דלעילא, שבלי אתערותא דלעילא אם כן אני עצמי המזכיר את שמי בפיו כו'. כלומר זהו ביטוי נוסף לכך שבכל פעם שהאדם לומד תורה הוא נעשה כלי לקב"ה, הוא המכשיר שדרכו הקב"ה מדבר בעולם. אגב, זהו הטעם לכך שכאשר מוציאים את ספר התורה מההיכל ואומרים "ונרוממה שמו יחדיו" (תהילים לד, ד), מגביהים מעט את ספר התורה: התורה היא שמו של הקב"ה, ולכן כשאומרים את הפסוק מבטאים אותו מבחינה מסוימת גם באופן פיזי).

(ומסכם הצמח צדק את האות ה עד כה: נתבאר עניין "ואת מצוותיו תשמרו", לשמור על המצוות מפני העבירות. "מצווק על לבבך", שהוסבר שהציווי הוא בשביל שייעשה שינוי בלב, כך שנעשה רצונו כרצונו, וזהו ה"נר מצווה". אך עבירה מכבה הנר, וצריך שמירה על ידי התורה, שהיא האור של הנר, ועניינה הוא "ובקולו תשמעו", שהתורה אור ואין עבירה מכבה תורה, כי התורה היא מבחינת נושא עוון ולכן העבירה איננה מכבה אותה.

וזוהו "ובקולו תשמעו", כי "כל הקורא ושונה הקב"ה יושב ושונה כנגדו" (דבי אליהו רבה, יח), רק אתם תשמעו. שוב, כל מה שאדם נדרש לעשות ביחס לתורה הוא לשמוע אותה, לשמוע את הקול האלוקי שמדבר דרכה. כעניין "שמע" (דברים ו, ד), כשעל כך דרשו: "השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיו" (ברכות טו, א). אין בעברית פירוש או תרגום מוצלח של הביטוי 'לשמוע בקול', שיש הבדל תהומי בינו לבין 'לשמוע קול', שהוא בוודאי ביטוי טכני של שמיעת קול. אמנם יש בעברית כל מיני דקויות בין סוגים ורמות שונות של שמיעה, כמו למשל הביטוי "דבר כי שומע עבדך" (שמואל א ג, י) שבוודאי אין משמעותו רק שהוא איננו חרש, אך הדקויות הללו כבר לא כל כך קיימות באופן שבו אנו משתמשים היום בשפה. לכן, אין הבחנה של ממש בין הקשבה כפעולה מכנית להקשבה כפעולה תבונית, שבה הדברים הנשמעים נקלטים באופן עמוק. בכל אופן, 'השמע לאוזניך' היא איננה רק דרישה לומר את קריאת שמע מספיק בקול כדי שהיא תישמע, אלא זו דרישה לומר אותה באופן כזה שיגרום לקליטה פנימית של מה שנאמר. אלא שהצמח צדק מסביר את דברי הגמרא באופן עוד יותר פנימי: פירוש, ש'אתה' היא בחינת תורה שבעל פה, שהיא דבר ה' המדברת בפיו. כשמדובר על 'אתה' בבחינת המלכות, מוסבר שזהו צירוף של האותיות מא' ועד ת', בתוספת ה' – שהיא חמשת מוצאות הפה. זאת אומרת שהעניין של 'אתה' הוא

וזוהו "ובקולו" המשכה מלמעלה, על ידי תנאים רק "אתם תשמעו", "השמע לאזניך" כו').

"ואותו תעבודו ובו תדבקון". פירוש 'תעבודו': להיות בחינת עבד, וכמו שכתוב: "עבדו את ה' בשמחה". כי צריך להיות בשתי בחינות: בחינת בן ובחינת עבד. בן היא האהבה ושמחת הנפש, להיות 'תלכו' ממדרגה למדרגה. ובחינת עבד 'לעבוד', כמו העבד שעובד את אדונו שאין כוונתו רק לעבוד את אדונו למלאות רצונו, הגם שלא יהיה לו שום טעם והשגה בעבודתו וגם אינו יודע טיב העבודה ומהותה, שיהיה לו חפץ ותשוקה מצד העבודה עצמה, אף על פי כן הרי הוא עובד בלב שלם מחמת שמקבל עול רבו לעבדו בכל כחו. כך צריך כל האדם לקבל עול מלכות שמים ולקיים מצותיו יתברך, מחמת שכן ציווה לו המלך כו'. הגם כי מצות צריכות כוונה, וכוונתן היא השמחה באהבת ה', "כמים הפנים", מפני שבה ועל ידה נמשך רצון העליון ברוך הוא, "אשר קדשנו במצותיו"; מכל מקום צריכה להיות גם כן בחינת עבודה. כי הגם שעבודה זו היא מדרגה התחתונה שבנפש נגד השמחה באהבת ה', מכל מקום הרי יש בה מעלה אחרת מצד ההכנעה והביטול כו', וכמו שנתבאר במקום אחר שזהו שהוכיח שמואל את שאול: "הלא שמוע מזבח טוב" כו'.

האהבה ושמחת הנפש, להיות 'תלכו' ממדרגה למדרגה. כאשר משווים את היחסים בין רב ותלמיד לעבד ואדון, אפשר לראות שגם התלמיד משמש את רבו, אך יש כל מיני מלאכות בזויות שהוא לא עושה עבור רבו, ולמרות שהוא היה רוצה מאוד לעשות גם אותן – לא נותנים לו לעשות מלאכות של עבד. לעומת התלמיד, הבן דווקא כן יכול לעשות את אותן המלאכות כמו העבד, אלא שבניגוד לעבד או לאנשים זרים אחרים הוא איננו חש השפלה כאשר הוא עושה אותן. זאת אומרת שיש מעשים מסוימים שכאשר אדם עושה אותם עבור מישהו אחר הוא משפיל את עצמו, אולם כאשר בן עושה אותם לאביו הוא איננו מושפל, אפילו אם אלו מלאכות נמוכות במיוחד. יוצא, שהעבד והבן יכולים לעשות את אותן המלאכות, אלא שההבדל הוא שהבן

וזוהו "ובקולו" המשכה מלמעלה, על ידי תנאים ואמורים, וכן הלאה, ומה שנדרש מהאדם הוא רק "אתם תשמעו", "השמע לאזניך" כו').

"ואותו תעבודו" - עבודת עבד

כעת עובר הצמח צדק להמשך הפסוק: "ואותו תעבודו ובו תדבקון", פירוש 'תעבודו': להיות בחינת עבד, שתהיו לו לעבדים, וכמו שכתוב: "עבדו את ה' בשמחה" (תהילים ק,ב). כי צריך להיות בשתי בחינות: בחינת בן ובחינת עבד, בדומה למה שאומרים בתפילת ימים נוראים, "אם כבנים אם כעבדים". אלא שלכאורה אם אפשר להיות כבנים מדוע שנהיה כעבדים, הרי זה יותר חשוב, יפה ונעים להיות בן מאשר להיות עבד. אלא שאלו שני סוגים של דרכי עבודה: בן היא

המצוות, שהיא למעשה כוונת המצווה: **"אשר קדשנו במצותיו"**, וכאן 'אשר' מתפרש במובן של 'אושר', ולכן משמעות הברכה היא שהקב"ה נתן לנו את האושר להיות מקודשים במצוותיו. אם כן, בברכה אנו מודים לקב"ה על האושר שבקיום המצוות, ולכן זוהי הבחינה של עבודת הבן, שעובד מתוך אהבה.

אלא שמכל מקום צריכה להיות גם כן בחינת עבודה של עבד, כי הגם שעבודה זו היא מדרגה התחתונה שבנפש נגד השמחה באהבת ה'. למרות שלעומת עשיית מצווה מתוך שמחה וכוונה גדולים שמושכים אורות גבוהים, עשיית מצווה בבחינת עבודת עבד היא השפלה ומדרגה נמוכה יותר, עם זאת מכל מקום הרי יש בה מעלה אחרת מצד ההכנעה והביטול כו', וכמו שנתבאר במקום אחר שזהו שהוכיח שמואל את שאול: **"הלא שמוע מזבח טוב להקשיב מחלב אילים"** כו' (שמואל א טו, כב). שאול הוא אדם כריזמטי שחי על הרגש, והרצון שלו להקריב קורבן נובע מתוך רצונו לבטא דבקות באלוקים, אולם שמואל דורש ממנו להרוג את בעלי החיים האלו ולא להקריב אותם. זאת אומרת ששאול לא מצפה להרוויח משהו מהצאן הזה, אלא הוא בסך הכל רוצה להקריב קורבן – מעשה שמבטא קרבה ודבקות, וזה בדיוק מה ששמואל מתנגד לו: שמואל מורה לו לעשות פעולה שאין בה לא דבקות ולא אהבה, אלא רק ציות פשוט. יוצא שאין כאן וויכוח מהותי על עניין הקורבנות, אלא יש כאן התנגשות בין הרגש והדבקות לבין הציות, ההכנעה והביטול.

עושה אותן מתוך שמחה ואהבה, ולכן זוהי בחינת הבן.

ובחינת עבד 'לעבוד', כמו העבד שעובד את אדונו שאין כוונתו רק לעבוד את אדונו למלאות רצונו, הגם שלא יהיה לו שום טעם והשגה בעבודתו וגם אינו יודע טיב העבודה ומהותה, שיהיה לו חפץ ותשוקה מצד העבודה עצמה, אף על פי כן הרי הוא עובד בלב שלם מחמת שמקבל עול רבו לעבדו בכל כחו. עבודת העבד לא נעשית בהכרח מתוך שמחה, מכיוון שבעצם לעבד לא אכפת מה הוא עושה. העבד עובד מפני שהוא צריך לעשות מה שהורו לו, ואם הוא עבד הגון ונאמן אז הוא עושה זאת בדיוק ובשלמות, אבל לא הוא וגם לא האדון מצפים שתהיה לו איזושהי הנאה מהעבודה. העבד רק ממלא פקודות, בין אם הוא מבין ונהנה מהן ובין אם לאו, ולכן מהות עבודת העבד היא עצם העשייה, ללא ההבנה וקישור.

כך צריך כל האדם לקבל עול מלכות שמים ולקיים מצותיו יתברך, מחמת שכן ציווה לו המלך כו'. הגם כי מצות צריכות כוונה, וכוונתן היא השמחה באהבת ה' "כמים הפנים לפנים" (משלי כז, ט), מפני שבה ועל ידה נמשך רצון העליון ברוך הוא. כל כוונה של מצווה בכל דרגה שהיא, נובעת מהרצון הבסיסי לעשות את רצונו של הקב"ה ולהתקרב אליו, ולכן כל כוונה כזו מושכת ומגלה הארה מהרצון האלוקי העליון, בבחינת "כמים הפנים לפנים". מכיוון שכך, בכל פעם שאדם עושה מצווה בכוונה הוא עושה אותה מתוך שמחה והתקשרות לקב"ה, וממילא נמשכת עליו קדושה. אותו עניין מצוי גם בברכת

וגם הנה על ידי זה, "ובו תדבקון". לשון רבים, כי יש בנפש שלוש בחינות: נפש, רוח נשמה, שהם מחשבה, דבור ומעשה, ומעשה היא בחינת עבד, עשייה. וצריך האדם לאכללא דבור בדבור ומחשבה במחשבה כו', והנה התקשרות המחשבה היא בדביקות הנפש ושמחתה באלוקים חיים. אך המעשה שהיא מדרגה האחרונה וצריכה גם כן להעלות ולקשר בה', אין התקשרותה אלא על ידי בחינת עבד, שהוא בחינת עשייה. וגם למי שאין יד שכלו ותבונתו מגעת להוליד מהן אהבה עזה בבחינת 'תלכו', תהיה זאת עבודתו תמה, לעבוד עבודת עבד.

לענייננו, לאחר שדובר על המדרגות השונות שהוזכרו בפסוק – ההליכה באהבה, ביראה, בתורה ובמצוות וכן הלאה, הרי שכעת מדובר על עבודת העבד בהכנעה ובביטול.

"ובו תדבקון" - הדבקות בקב"ה

וגם הנה על ידי זה, על ידי השילוב בין בחינת בן ובחינת עבד, יכול להביא את האדם לדרגת "ובו תדבקון". לשון הפסוק כאן היא לשון רבים, ומדוע? כי יש בנפש שלוש בחינות: נפש, רוח ונשמה, שבאופן כללי ביותר הם מכוונות כנגד מחשבה, דבור ומעשה, ומעשה היא בחינת עבד, עשייה. וצריך האדם לאכללא דבור בדבור ומחשבה במחשבה כו', לדבר את הדברים של הקב"ה ולחשוב את המחשבות שלו, ועל ידי כך להידבק בו. וכיצד ניתן להידבק בדרכים אלו? והנה התקשרות המחשבה של האדם בזו של הקב"ה, היא בדביקות הנפש ושמחתה באלוקים חיים, כלומר כשהנפש שמחה ומתייחסת לאלוקים חיים היא דבוקה בו ומתאחדת בו. אותו הדבר נכון גם לגבי הדיבור, שכפי שהוסבר לעיל כאשר אדם מדבר בדברי תורה הוא מתאחד עם הקב"ה מבחינת הדיבור.

הוויכוח הזה מצביע על בעיה פנימית מאוד ודקה שיש בדבקות. באופן בסיסי הדבקות היא רגש אגואיסטי, בדומה לאהבה, מכיוון שאלו רגשות שבסופו של דבר מבוססים על הנאה עצמית. אמנם יש שותפות בהנאה בין האוהב והנאהב, אולם בסופו של דבר האדם נהנה מהחויות הללו, ולעיתים עד כדי כך שהוא לא כל כך אוהב את הנאהב כמו שהוא אוהב להרגיש את התחושה של המאוהבות. זאת אומרת שבעניינים האלו הנקודה המרכזית היא הרגשת העצמי של האדם, בכל פעם שיש אהבה 'יש מי שאוהב', ולכן גם כאשר התחושות האלו מופנות כלפי הקב"ה הן יוצרות בעיות מסוימות. צידו השני של המטבע הוא הציות, ההכנעה והביטול, ושם ה'אני' של האדם רק הולך ומצטמצם עד שהוא מתבטל. לפי זה, הבעיה של שאול היא שהוא חי את ה'אני' שלו כמרכז חייו, והוא לא יכול לעצור את ה'אני' שלו, לטוב ולמוטב. כנגד הבעיה הזו שמואל דורש ממנו לעבור דווקא למדרגה אחרת – למדרגה של 'אותו תעבודו', שכאמור היא העבודה בבחינת עבד, שמציית ועושה את מה שאומרים לו ללא הבנה, אהבה ודבקות.

שהציור בהיר וברור כך יכולה להיות יותר התרוממות והתעלות של הנפש. אולם יש אנשים שלא יכולים להגיע למדרגה של חוויה והרגשה ביחס לדבר מופשט, מפני שאין להם את כוחות הנפש ואת כוחות ההכרה והשכל בכדי לקלוט ולהפנים דברים מופשטים שכאלו.

רובד נוסף של הבעיה הזו הוא שגם אם יש אנשים שבנקודות מעבר מסוימות הם יכולים לחוות רגש גבוה, הם יכולים לחוש לפתע פרץ של אהבה או יראה, זה לא בהכרח אומר שהם יכולים להמשיך ולחוות את החוויה הזו יום אחרי יום במשך שנים. זאת אומרת שגם למי שיש לו השגה של חוויות נקודתיות ושל רגעי מעבר, אין לו בהכרח גם את יכולת ההשגה לאורך זמן, מכיוון שזהו עניין נפרד שצריך ללמוד אותו כשלעצמו. עשו כל מיני מחקרים על כך שכשקוף רוצה בננה הוא מחדד את כל הכוחות השכליים שלו, ולהבדיל גם האדם יכול לנסות לחדד את כל כוחותיו כדי להגיע לקב"ה. אלא שלפעמים קורה שכל מה שהוא באמת רוצה זה רק את הבננה, וממילא כוחותיו יהיו מוגבלים, ואז אפילו אם מדובר ברגע אחד של שיא הוא לא יצליח להשיג בו יותר מיד.

בכל אופן, אותו אחד שלא יכול להוליד בתוכו אהבה עזה בבחינת 'תלכו', תהיה זאת עבודתו תמה, לעבוד עבודת עבד. בשביל להגיע למדרגה של עבודת עבד האדם איננו זקוק לאותם כוחות של בהירות ההשגה, מפני שכאן כל מה שהוא נדרש לעשות זה לסלק את האני והעצמי שלו. סילוק המהות האישית הוא דבר

אך המעשה שהיא מדרגה האחרונה וצריכה גם כן להעלות ולקשר בה', אין התקשרותה אלא על ידי בחינת עבד, שהוא בחינת עשיה. כשם שבכדי להתאחד במחשבה נדרשת מחשבה או כוונה מסוימת, ובדיבור נדרש אופן מסוים של דיבור, כך התאחדות ודבקות במעשה היא על ידי עשיית מעשים באופן מסוים, וזהו האופן של עבודת עבד. על הפסוק "והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'" (מלכים ב ג, טו) אומרים בשם המגיד ממזריטש, שכאשר המנגן נעשה ככלי נגינה, כאשר הוא מגיע לדרגת ביטול גמורה, אז נחה עליו רוח ה'. למעשה זהו חלק מעניינה של הנבואה, שכן לא די בכך שהנביא מבטל את הרגשת הנפש, אלא הוא נדרש לביטול גמור של כל ההוויה שלו. למי שאמור להיות הקול של הקב"ה אין זמן להתעסק באהבה וביראה ובשאר הרגשות, ולכן הוא מבטל את כולו עד שהוא נעשה כלי גמור לדברי הקב"ה. לענייננו, לא כל אדם צריך להיות במעלה הזו, אך בכדי להידבק בקב"ה ולהיקשר אליו גם בבחינת המעשה, הוא צריך לעשות את המעשים מתוך ביטול, שזהו העניין של עבודת עבד. ומוסיף הצמח צדק: וגם למי שאין יד שכלו ותבונתו מגעת להוליד מהן אהבה עזה בבחינת 'תלכו'. בחלק הראשון של המאמר דובר על ההליכה מדרגה לדרגה של אהבה, בבחינת 'הלוך ונסוע', וכעת הצמח צדק מדבר על אלו שנפשם איננה מסוגלת להגיע לדרגה כזו של הליכה. כדי שאדם יוכל להעביר את האהבה המסותרת שלו להיות אהבה גלויה, הוא נדרש לציור של בהירות גמורה, וככל

ועל ידי זה "ובו תדבקון", בתוספת נו"ן פשוטה. שהנו"ן פשוטה יש לה רגל ארוכה ומשוכה למטה, ורמז שתתפשט ותומשך הארת גלוי אלוקותו יתברך למטה מטה, עד שאפילו בחינת עשיה יהיה כולו קדש לה', שאז לא יהיה יניקה לסטרא אחרא וחיצונים כלל. כמו שכתוב: "ואת רוח הטומאה אעביר" כו'. (נתבאר שצריך להיות בבחינת עבד גם כן. כי בחינת בן הוא אהבה ושמחת הנפש, 'תלכו', כוונת המצוות, המשכת רצון העליון, ובחינת עבד רק למלאות רצונו הגם שאינו יודע טיב העבודה, כך צריך להיות בכל אדם בחינת עול. ויש בזו מעלה גדולה מצד ההכנעה והביטול. ועל ידי זה 'תדבקון', לשון רבים נפש רוח נשמה, ודביקות עשייה על ידי מעשה. ותוספת נו"ן פשוטה שיהיה הגילוי בעשייה. (והיינו על ידי מעשה דווקא. ונו"ן רומז לשער החמישים כו'), (ממש).

"ורגליה יורדות מוות" (משלי ה,ה), והיא מקלקלת אותם. אולם על ידי המשכת הקודש עד למטה-מטה לא תהיה שם יניקה, כמו שכתוב: "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" כו' (זכריה יג,ב), כלומר הבעיה של הוצאת הרע היא לא גירוש מהשמיים, אלא דווקא הוצאתו מהארץ התחתונה.

(ומסכם שוב הצמח צדק: נתבאר שהמשמעות של 'ואותו תעבודו' היא לא רק בנוגע לענייני פולחן, אלא גם לעצם העבודה כשלעצמה, כלומר שצריך להיות בבחינת עבד גם כן. כי בחינת בן הוא אהבה ושמחת הנפש, 'תלכו', כוונת המצוות, המשכת רצון העליון, שכל הדברים האלו הם בבחינת ראיית העין: אדם עושה מצווה ומרגיש שהוא אוהב את הקב"ה, הוא שמח במצווה ועל ידי כך הוא מידבק בקב"ה וממשיך את רצונו להאיר בעולם. ובחינת עבד היא רק למלאות רצונו הגם שאינו יודע טיב העבודה, העבד רק ממלא פקודות, מכיוון שהוא מבטל את עצמו לגמרי והוא בבחינת כלי ומכשיר.

שגם אדם בעל כושר קליטה נמוך יכול לעשות, ולעיתים הוא אף עושה זאת באופן מוצלח יותר מאשר אחרים.

ועל ידי זה, על ידי בחינת עבודת עבד בכל דרגותיה, מגיעים ל"ובו תדבקון" בתוספת נו"ן פשוטה. הרי שאר הציוויים בפסוק כתובים באופן רגיל – 'תלכו', 'תשמורו' וכן הלאה, אולם בציווי על הדבקות נוספת נו"ן סופית בסוף המילה, שהיא 'נו"ן פשוטה'. שהנו"ן פשוטה יש לה רגל ארוכה ומשוכה למטה, וזהו רמז לכך שתתפשט ותומשך הארת גלוי אלוקותו יתברך למטה מטה. כשמדברים על שם הוי"ה, מסבירים שהאות וא"ו מסמלת את ההמשכה מלמעלה למטה. ההבדל בין הוא"ן לבין הנו"ן הסופית, היא שהוא"ו מושכת מהקצה העליון של השורה עד הקצה התחתון שלה, אבל הנו"ן ממשיכה לרדת אפילו עוד יותר למטה, היא יכולה לבקוע את הגבולות ולהגיע ממש עד לקצה האחרון, עד שאפילו בחינת עשיה יהיה כולו קדש לה'. שעל ידי זה אז לא יהיה יניקה לסטרא אחרא וחיצונים כלל. ככלל, יניקת החיצונים והרע היא דווקא מהדברים שנותרים למטה, כמו שכתוב

אהבה, יכול להיות כל כך שקוע בלאהוב, כל כך שקוע בחוויה העצמית שלו, עד שהוא לא שם לב למי שהוא אוהב והוא לא מסוגל לשמוע אותו. אבל מי שהוא בבחינת ההכנעה והביטול, הוא נמצא במדרגה של קליטה והשגה, ולכן הוא יכול להיות כלי לשפע של הקב"ה.

ועל ידי זה 'תדבקון', לשון רבים שכולל בתוכו את חלקי הנפש נפש רוח נשמה, או אפילו את כל חלקי האומה. ודביקות עשייה על ידי מעשה. ותוספת נר"ן פשוטה שיהיה הגילוי לא רק בנקודת האינטלקט, אלא גם בנקודת הלב, בעשייה. (והירידה הזו עד למטה-מטה היינו על ידי מעשה דווקא. ונר"ן רומז לשער החמישים כו'. בכמה מקומות שמדובר על מ"ט שערים, כמו למשל ספירת העומר או הגילויים של משה רבנו, מדובר על כך ששער החמישים הוא ההתגלות העליונה האחרונה, ולכן הוא מגיע אחרי ספירת העומר, או שלמשל שמשה רבנו שעליו נאמר "ותחסרהו מעט מאלוקים" (תהילים ח,ו) לא זכה לו. מדברי הצמח צדק כאן עולה שדווקא העבודה בדרך של 'ואותו תעבודו', שהיא בחינת עבודת עבד, היא הדרך להגיע ל'ובו תדבקון', כלומר להגיע לאותה התגלות עליונה של שער החמישים), ממש).

בסיכומו של עניין, הסדר שהצמח צדק בונה כאן מתחיל מהאהבה, עובר בהתבוננות, ממשיך לקיום המצוות ושמירתן, ובסופו של דבר הוא מגיע לשיא, שהוא עבודת העבד שמביאה בסופו של דבר לבחינת הדבקות. לא מדובר כאן על עבד בבחינת בור ועם

כך צריך להיות בכל אדם בחינת עול, 'עול מלכות שמיים'. יש אנשים רבים שלא רוצים 'עול מלכות שמיים' אלא 'אהבת מלכות שמיים', וזו בעיה חמורה. הגמרא מספרת שבמתן תורה הקב"ה כפה על עם ישראל הר כגיגית (שבת פח,א), וכמעט שאין דרשן שלא תמה על כך: הרי בתורה מתואר כמה שעם ישראל רוצה לקבל את התורה, אז מדוע צריך לכפות עליהם את העניין? אלא שחלק מהותי מקבלתה של דבר מסוים היא קבלת העול שלו, ולכן גם אם אדם רוצה מאוד לקבל את מה שעומד מולו והוא מלא באהבה כלפיו, הוא עדיין צריך להיות מוכן לקבל גם את העול שלו, מתוך יראה. חז"ל אומרים שעל האדם לעבוד גם מאהבה וגם מיראה, מפני ש"אין ירא מבעט" (ירושלמי ברכות ט,ה). זאת אומרת שכאשר אדם עושה דבר רק מתוך אהבה, יכול להיות שברגע מסוים הוא יהיה מוכן אפילו לעמוד על הראש, אבל כל ההתקשרות שלו מותנית בהרגשה שלו. ברגע שהוא יפסיק להרגיש ולאהוב, גם כל הקשר יהיה בטל מאיליו.

לעומת דרך העבודה הזו מאהבה, שהיא עבודת הבן, מי שהוא בבחינת עבד איננו מבסס את הקשר שלו על הרגש ועל ההתלהבות שלו, מכיוון שהכל מבוסס על קבלת העול שלו. ומעבר לעניין של ההתחייבות והקביעות של הקשר שמבוסס על קבלת העול, יש בזו מעלה גדולה מצד ההכנעה והביטול. זאת אומרת שקבלת עול היא מעלת הנפש, מפני שהתייחסות של ציות וקבלת מרות יכולה להביא למדרגה שהאדם יכול כביכול לראות את הקב"ה. מי שהוא בקשר של

אפשר לראות את ההבדל הזה בין משה לבלעם, שכפי שהוזכר לעיל כשמשה מגיע לרגע השיא שלו הוא איננו מבקש מהקב"ה לבחון את כל זכויותיו ולתת לו להיכנס לארץ, אלא הוא מבקש ממנו מתנת חינם – 'ואתחנן'. מדוע? שמשה הוא עבד ה', ולכן גם במדרגה הגבוהה ביותר שלו אחרי כל ההשגות וכל המעלות שלו, הוא נשאר עבד שדבק באדונו, בה'.

הארץ, אלא כנקודת עילוי שמגיעה לאחר כל הדרך הארוכה שהאדם עבר. זאת אומרת שאחרי שהאדם עבר את כל הדברים האלו, אחרי שהוא רואה, מבין ומשיג, אחרי שהוא אוהב וירא, אז הוא יכול להגיע לדרגה של 'אותו תעבודו' ועל ידי כך להגיע לדבקות שלמה בקב"ה. בדומה למה שהוסבר לעיל בנוגע למדרגת היראה, גם עבודת העבד יכולה לשמש כאבן בוחן מסוימת: האם לאחר שאדם הולך וגדל, לאחר שהוא מגיע לנקודת שיא מסוימת, הוא חוזר להיות עבד או לא.

חדש!!

**ארכיון חוברות ביאורי החסידות של הרב שטיינזלץ,
לכניסה לאתר סרקו את הברקוד:**

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

**מרכז שטיינזלץ
למד את עמי**

